

UZBRUKMĀ PRET VISĻAUNĀKO NETIKUMU!

Visu pārējo pagātnes palleku vidū, ko esam saņēmuši mantojumā, alkoholiisms ir viena no jaunākajām un kaitīgākajām. Tas kaitē pirmkārt jau tāpēc, ka, ietilpībai jaunumam, kas ir grūti apņēmiams.

Cīņa pret to padomju valsts vispirms pievēršas pārbaudītiem un ledarīgiem ir dzeķim — sabiedriskajai domai, kas mūsu zemei ir liels spēks. Galvenais uzdevums ir radīt alkoholiķiem tādu sabiedrisku atmosfēru, kad pat vismazākā zūpošanas iezīme, sabiedrības noteikto uzvedības normu pārkāpšana, to neievērošana izraisītu apkārtējos cilvēkus asi negatīvu, nosodošu reakciju, bet nevis labvēlīgus smieklus. Pats par sevi saprotams, ka tādej pašos pamatos radikāli jāizlabo masu izskaidrošanas un audzināšanas darbs visos virzienos. Un tie tad arī savs vārds jāsaaka mūsu kultūras meistariem — rakstniekiem, tēlotājiem un skatuves mākslas darbiniekiem. Viņu pienākums ir atrasties pašās priekšējās pozīcijās cīņā pret alkoholismu.

Vai varam nosaukt daudz tādu mūsdienu latviešu padomju rakstnieku darbu, kuros autori ar visu mākslinieciskās ledarības spēku būtu vērsušies pret alkoholismu? Diemžēl, ir grūti sniegt pozitīvu atbildi uz šo jautājumu. Toties daudz vieglāk ir atrast pretējā rakstura piemērus... Un it sevišķi šajā ziņā izceļas mūsu dramaturgi. Par «labā» toņa lezīm klūvis lerādīt katrā lūgā ledzeršanai lielu un goda pilnu vietu. Protams, nevar teikt, ka mūsu dramaturgi apzināti propagandē alkoholismu, taču objektīvi — vai viņi to gribējuši, vai ne — tas ir tieši tā un ne citādi.

Grūti pat saskatīt, cik reizi ja jau ne gluži dzer, tad vismaz ar labpatiku runā par ledzeršanu J. Granta un V. Sauleskalna lūgas «Jūras vējos» varonī. M. Zuntnera un A. Vilka lūgā «Skabargas» visilelākā «iespaidu» atstāj otrs cēliens, kurā centrālā, kulminācijas aīna ir Grīša un Zultņa dzeršana, pie kam pedēja piedzēris izdarības modina skatītāju zālē nevis riebumu, bet gan labīrdīgus smieklus. Taču arī ar to vien abiem jaunajiem dramaturgiem nav pieticis, un viņi lestarpīnājuši ainu restorānā, kurā nav nekā kopīga ar lūgas slēztu. Toties, tie dod iespēju teātrim vēl vienu lielu reizi patīksmināties ap ledzeršanas ainām. Un A. Grigula komēdijā «Profesors lektārtos» galvenais personāžs pareizi runā par saviem nodarījumiem un nozēlo savas klūdas tad, kad viņš ir... iereibis!

Galvenais, prolam, nav tas, cik reizi varonī vienā vai otrā lūgā tver kausus, galvenais ir autora attieksme pret šīm parādībām. Taču šī attieksme labākajā gadījumā ir stingri neitrāla, bet dažkārt medz bū arī nepārprotami labvēlīga lemeitelem un iemesanai. Tajā pašā laikā ir plaši pazīstami paraugi, ko mums atstājuši klasiski un kur tas pats parādīts pavism citā galsmā. Sauskim atmiņā, piemēram, kā analogs temats traktēts R. Blaumapa dramā «Uguni». Arī tur darbības gaitā dzer un ne mazumu runā par ledzeršanu, taču autora asi nosodās, negatīvā nostāja piešķir šīm izdarībām un sarunām pavism citu nokrāsū. Neviens nelekāns pat prātā tiksmīnāties ap šīm ainām!

Tas attiecas ne tikvien uz dramaturģiju, bet uz literatūru vispār, tāpat uz visiem pārējiem mākslas veidiem. Pagātnes mākslinieki radījuši ne mazumu darbu, kuros viņi ar visu savu lielo un dedzīgo dusmu spēku nosodījuši alkoholismu. Kādu satricinošu iespaidu atstāj gleznotāja V. Makovska pazīstamā glezna «Nelaidīšu!» Ikvēns, kas kaut reizi redzējis to, nekād neaizmirsīs šo darbu. Lūk, no kā jāmacās mūsu māksliniekiem!

Svētlieta izlikšanās un liekulība ir riebīga parādība. Kad aicinājumi atturēties no alkohola atskan no tāda cilvēka mutes, kas pats nododas zūpošanai, tie var modināt vienīgi dusmas un nēcināšanu. Kultūras meistariem arī ar savu personīgo izturēšanos un uzvedību jābūt par paraugu pārējiem pilsoņiem. Citādi ne grāša vērti nebūs viņu aicinājumi dzīvot atturīgi, kultūrali dzīvi. Savā vidē mums nesaudzīgi jāsausta kropļās alkoholisma izpausmes, lai arī kādi vārdi un uzvārdi būtu pie tam atklāti un skāji jānosauca. Tas ir jo vairāk nepieciešams tāpēc, ka līdz pat pedējām laikam vēl var sastapties ar tādām noskaņām, ka skatuves māksliniekiem, gleznotājiem, rakstniekiem zūpošana esot piedodama. Viņi esot sevišķi ļaudis, alkohola viņi smēlot sev levedesmu... Val gan ir vajadzība runāt par to, ka šāda veida noskaņas lēpat ir pagātnes paliekas? Nē, padomju māksliniekiem sīkburžuāziskās bohejas likumi ir sveši un naidīgi. Un jau pati padomju sabiedrības demokrātiskā struktūra ir tāda, ka tā necēs nekādus izņēmumus. Socialistiskās morales, uzvedības normas padomju sabiedrībā ir visiem vienādas un visiem — bez jebkādiem izņēmumiem — obligātas. Un ja kādam ir lielāks, spožāks talants, no tā var un vajag arī vairāk prasīt.

Iecietīga izturēšanās pret tā vai cita biedra dzeršanu noved pie bedīgiem rezultātiem. Visiem zināmi nesenie notikumi ar talantīgo rakstnieku Edgaru Damburu. Ne jau mazā loma te bijusi «labajiem draugiem», kas val no žēlīgi nogrozīja galvas vai pat gluži vienkārsī veicināja viņa aizraušanos ar alkoholu... Tagad uz tikpa' bīstama ceļa ir jaunais dzejnieks O. Roja. Vienaldzība, kaunīga neļaukāšanās personīgajā dzīvē vispār var novest pie tā, ka latviešu padomju literatūra var piedzīvot nopietnus zaudējumus...

Nevar teikt, ka Latvijas Padomju rakstnieku savienība šajā jautājumā stāvētu pavism malā... Nē, šo jautājumu apsprieda kādā sanāksmē. Neitrāka labu, jūsmīgu, laģiem pat dedzīgu runu, bet tām visām bija viena vaina: visi runāja abstrakti, vispār, kritika izvērsās pēc principa — nenosaucot uzvārdus...

Nepatīkami, nelāģi gadījumi ir bijuši arī citās radošajās savienībās. Tā, piemēram, savu biedru acu priekšā nodzēras un līdz pedējām nolaidās jaunais mākslinieks V. Kirilovs, kas tīkal 1949. gadā pabeldza Mākslas akadēmiju. Latvijas PSR Valsts Akadēmiskais dramatis teātris bija spiests šķirties no sava galvenā dekoratora L. Gramana, kas nostrādājis teātri daudzus gadus. Un lemesis ir viens un tas pats — alkohols... Vispār jāatzīmē, ka teātros stāvoklis jautājumā par cīņu pret alkoholismu ir nepārprotami un skaidri nelāģis, ja neteikt vairāk.

Pagājušajā gadā sabiedrība pievērsa uzmanību vairāku Muzikālās komēdijas teātra vadošu mākslinieku sistemātiskai zūpošanai, nosaucot viņu vārdus prese. Piemēroto vidū bija arī M. Rudins. Toreiz teātra sabiedriskās organizācijas un administrācija dedzīgi atzāvēja Rudinu, apgalvoja, ka viņš labosies. Tam notīceja un pat atļāva atzīmēt šā mākslinieka jubileju. Un, lūk, tagad, dodoties uz ļoti atbildīgajām viesizrādēm Ļeņingradā, M. Rudins vīcienā atkal piedzēris. Vai otrs piemērs. Pēc lēšanās Ļeņingradā baleta mākslinieks A. Uimanis piedzēris un serīkāja pamatīgu skandalu un izkaušanos. Vai te sava daļa atbildības nav jāuzņemama arī teātra vadībai?

Ko var panākt ar laikā un saprātīgi veiktiem pasākumiem, liecina Krievu Dramatis teātra pieredze. Viesizrāžu priekšvakarā arī tur notika nepatīkams incidents: divas aktrises lēradās uz izrādī iereibušas. Viss teātra kolektīvs stingri un asi nosodīja abu aktrīšu necienīgo uzvedību. Tam bija liela ietekme. Visā teātra abu grupu viesizrāžu laikā, apbraukājot republikas pilsētas, nebija vairs neviena gadījuma, kad būtu pārkāpta darba vai radošā disciplīna. Cerēsim, ka tā tas būs arī turpmāk.

Alkoholisms un kultura ir jēdzieni, kas savstarpēji izslēdz viens otru. Un tam, kas grib būt par istu kultūras meistaru — jebkurā zīs nozārē — jātiekl pilnīgā skaidrība par to. Padomju kultūras meistara morāļajai sejal jābūt nevalnojamaī. Bet tā ir tīkal elementāra, minimāla prasība. Galvenais ir tas, ka aktīvi jāiesaistās visas tautas karagājienā pret pagātnes ļaunāko palleku — pret alkoholismu.

«Mūsu sadzīvē vēl ir daudz tāda, kas jāpazēns, jāiznēds...», rakstīja Maksims Gorkijs apmēram pirms divdesmit gadiem. Tie vārdi nav pazaudejuši savu spēku. Un to netikumum skaitā, kas nesaudzīgi jāiznēds un jāpazēns, ir alkoholisms. Padomju tauta tiks galā ar šo ļaunumu, un te nozīmīgs uzdevums ir veicams kultūras meistariem.

Pie Ļeņingradas rakstniekiem

Ļeņingradā notika PSRS Padomju rakstnieku savienības Ļeņingradas nodaļas valdes paplašinātā sēde kopā ar literatū aktīvu.

Zīņojumu sakarā ar PSRS Padomju rakstnieku savienības valdes prezidija rezolūciju «Par žurnāla «Novij mir» klūdam» sniedza M. Dudins.

Apspriedē runāja prozaiķi, dzejnieki un kritiķi. Viņi atzīmēja, ka leņumam par žurnālu «Novij mir» ir svarīga nozīme visu rakstnieku organizāciju dzīvē un ka tas neapšaubāmi palīdzēs Ļeņingradas literatim izvēdot darbus, ko caursrāvo tu leņiniskais partēiskuma princips.

Rakstnieki N. Nikitins, J. Mīns un citi, analizējot žurnāla «Novij mir» pielastās klūdas, uzvēra, ka citu žurnālu uzdevums bija laikā atmastot šādu rakstu kaitīgumu. Taču tas netika izdarīts, tai skaitā arī Ļeņingradā. Runātājā norādīja, ka radikāli jāuzlabo kritiķu darbs, bet žurnāla «Zvezda» kritikas nodaļa jānostiprina.

Sēdē norādīja, ka kritika V. Nazarenko atsevišķos presē publicētos rakstos ir nepareizs tonis attiecībā uz rakstniekiem. Trūkumi ir R. Mesera kritiskajā rakstā, kurš leviēlots «Ļeņingradskij almanach» un kurā nav pareizi novērtēti padomju autoru darbi par vēsturiskiem tematiem.

V. Kočetovs, J. Katerli, V. Družins un citi rakstnieki runāja par nepieciešamību kopīgiem spēkiem pacelt kritisko rakstu līmeni žurnālā «Zvezda» un «Ļeņingradskij almanach».

Apspriedes dalībnieki vienprātīgi atbalstīja PSRS Padomju rakstnieku savienības valdes prezidija rezolūciju «Par žurnāla «Novij mir» klūdām».

Dzīvojamo namu tipa projekti mūsu republikai



Latvijas PSR Republikāniskais projektēšanas institūts izstrādā divstāvu un trīsstāvu dzīvojamo namu projektu seriļu masveida dzīvokļu celtniecībai mūsu republikā.

Salīdzinot ar agrākajiem projektiem, projektu seriļa Nr. 1 — 286 veidota levērojami plašāk, lai nodrošinātu interesantāku, daudzveidīgāku apbūvi ielām un kvartāliem, kā arī lai radītu nepieciešamos priekšnoteikumus celtniecības darbu veikšanai ar industriālam metodēm.

Galīgajā veidā šajā projektu seriļā būs 13 valrāksekciju dzīvojamo namu projekti. Cetri no tiem būs divstāvu namu, bet deviņi — trīsstāvu namu projekti. Pašlaik jau izstrādāti un izdoti izmantošanai divi tipa projektu izlaidumi, kuros ietilpst deviņi tipveida dzīvojamie nami. Trešo tipa projektu izlaidumu pašlaik vēl izstrādā.

Jaunizstrādāto projektu vidū ir trīsstāvu dzīvojamais nams ar 18 dzīvokļiem (divi projekti), stūra dzīvojamais nams ar 27 dzīvokļiem un dzīvojamie nami ar 22 dzīvokļiem un vel-

kaltelpām — kā stūra, tā arī frontālā nama veidā.

Sajos namos projektēti lielāko tiesu divstābu dzīvokļi un tīkal daļēji arī trīsstābu dzīvokļi. Izstrādājot projektus, centāties levērot vietējos klimatiskos apstākļus, kā arī mūsu darbā jau pieaugošās prasības dzīvokļu ērtību un labierīcību ziņā. Dzīvokļos ir plašas, proporciju ziņā ērtas istabas (nav sauru un garu istabu), virtuves, priekšistabas, vannas istabas, sanitārie mezgli. Virtuves izmēri noteikti, izejot no apsveruma, ka tajā atradīsies ar maiku kurināma podiņu plīts, galds, bufete, ledusskapis, izlietne utt. Istabās paredzēts uzlabots dabiskais apgaismojums (salīdzinot ar normām), nemot vēra, ka saulaino dienu gadā daudz.

Saimnieciskām vajadzībām namos ir pagrabtelpas, nelielas atsevišķas telpas veļas mazgāšanai. Izstrādāti projektu varianti, kuros paredzētas parastāvi katlu telpas centrālā apkurei. Namos ir šādas labierīcības: ūdensvads, kanalizācija, centrālā apkure, elek-

triskā apgaismošana, radiofikācija un telefonizācija. Veikāliem — plašas un ērtas tirdzniecības zāles, kā arī visas nepieciešamās palgtelpas.

Projekts paredzēts pielietot jaunus efektīvus būvmateriālus. Sienas cels, izmantojot porainos caurumotos ķieģeļus. Pārsegumiem izstrādāti divi varianti: pirmajā paredzēts izmantot «Standart» tipa keramiskos blokus, bet otrā — koka balķus ar gipsa un betona pārklājumu. Šķersstienām domāts izmantot gipsa plāksnes, jumtam — karnīpus.

Namu fasades pārklās ar apmetumu, to apdarei pielietots betona un keramikas standartdetāļas.

Dzīvojamo namu izvietojuma aptuveno shēmu kvartālā esam izstrādājuši, levērojot ansambļveida apbūves prasības. Kvartālā atradīsies visi projektu seriļā ietilpstošie dzīvojamie nami, kā arī bērnu dārzs, garaža individuālajām automašīnām, atklāti bērnu rotaļlaukumi un sporta laukumiņi. Kvartāla kompleksa arhitektoniskā atrisināju-

ma pamatā tiks princips, kas sprauz uzdevumu apvienot arhitektūras kompozīcijas ziņā relatīvi bagātīgākos trīsstāvu namus ar samērā vienkāršo divstāvu namu apbūvi.

Tipa dzīvojamo namu arhitektūru visumā raksturo atturīgas formas; izceļas vienīgi atsevišķi kompozīcijas centri nelielu arkeru veidā ar frontoniem virs tiem, lodžijas, bagātīgie skatlogi.

Galvenais arhitektūras motīvs fasādu apdarē būs bagātīgais logu izveidojums uz sienas gludas virsmas. Arhitektūras detaļās leverti latviešu nacionālie motīvi. Namu fasādu apdarei gleznainais veids apvienojumā ar sarkanajiem karnīpu jumtiem un daudzajiem krāšņajiem apstādījumiem kvartālā radīs visai interesantu māksliniecisko efektu.

Projektus izstrādājuši šā raksta autore ar arhitektu E. Kalniņa un J. Budzes, kā arī inženiera-konstruktoru A. Brleža līdzdalību.

V. Ramane

Muzikalās komēdijas teātra viesizrādes Ļeņingradā

Pašlaik Ļeņingradā viesojas LPSR Valsts muzikalās komēdijas teātris. Viesizrāžu pirmās posms bijis visai sekmīgs. Sarunā ar mūsu līdzstrādnieku Muzikalās komēdijas teātra galvenais režisors LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks B. Praudiņš pastāstīja:

Lielajā krievu kultūras centrā Ļeņingradā mūsu teātra kolektīvs lēradās 10. augustā. Stacijā mūs sirsnīgi sagaidīja Ļeņingradas teātra mākslinieku saimes pārstāvi. Viesizrādes uzsākām 12. augustā izmalotās darza Brīvības teātri. Pirmajā viesizrādē Muzikalās komēdijas teātra latviešu trupa sniedza A. Zilinska un E. Zālites muzikalās komēdijas «Zīlo ezeru zemē» izrādī. Visā kolektīvā valdīja zināmas bažas, vai skatītājiem nesagādās gūstības tas, ka izrādē norit latviešu valodā. Taču jau pēc pirmā cēlie no klūva skaidrs, ka bažas bijušas vēltīgas. Skatītāji viegli lejutās izradē un sekoja tās gaitai ar lielu interesi, kas dažuviat izauga dedzīgos sajūsmas izpaudumos. Sevišķi atzinīgi skatītāji novērtēja M. Zirdziņas un L. Sniedzes, kā arī H. Mišļa un M. Vērdiņa duetus II cēlienā un baleta priekšnesumus III cēlienā. Pēc izrādes mūsu teātra kolektīvu apsveica Ļeņingradas Muzikalās komēdijas teātra pārstāvi. Sirsnīgu suminājumu saņēma «Zīlo ezeru zemes» uzvedums, atkal leģendams nedalītu atzinību skatītājos. Par šo inscēnējumu Ļeņingradas laikrakstos «Večernij Ļeņingrad» un «Smena» leviētotas plašākas recenzijas. «Smena» savā recenzijā īpaši leģti aktieru M. Zirdziņas, L. Sniedzes, S. Kokānes, M. Vērdiņa un H. Mišļa labo sniegumu, atzīmējot, ka tādi mākslinieki var bē jebkura muzikalās komēdijas teātra leņpums. Visumā atzinīgajā laikraksta «Večernij Ļeņingrad» recenzijā izteiktas dažas kritiskas domas par «Zīlo ezeru zemes» dramaturģisko materiālu. Lotti pozitīvi šai recenzijā novērtēta muzika un teātra kolektīva sniegums. Vispār gribas atzīmēt, ka Ļeņingradas prese parāda mūsu viesizrādēm daudz uzmanības, sistemātiski informējot par tām savus lasītājus.

LPSR Valsts muzikalās komēdijas latviešu trupa bija aizvedusi uz Ļeņingradu tīkal «Zīlo ezeru zemē». Pašlaik trupa jau atgriezusies Latvijā un ar N. Bogoslovskā dziesmu spēli «Kāzu ceļojums» devusies izbraukumā izrādēs pa republikas periferiju. Turneja, kas ilgs līdz 21. septembrim, tiks sniegta 20 izrādēs. Šai pašā laikā teātra latviešu trupa gatavo jaunū,

izbraukumiem piemērotu J. Strausa operetes «Sikspārnis» inscēnējuma variantu. Vēl šogad šis kolektīvs lestudies arī «Trejmēltīgas» jaunā redakcijā.

Teātra krievu trupa turpina viesizrādes Ļeņingradā. Līdz 8. septembrim tas notiks Ražosanas kooperācijas kultūras namā, bet sākot ar 8. septembri — Gorkļa vārdā nosauktajā kultūras namā. No krievu trupas sniegtajām izrādēm visleģlielas simpatijas skatītājos lekarojušas aktrises M. Zirdziņa, J. Tamgorova un L. Mabo. Vispār sarunās ar leņingradiešiem bieži nākas dzirdēt alrādījumu, ka mūsu aktrises sniedz mākslinieciski pilnvērtīgāku teļojumu un dziedājumu nekā aktieri. Ar šo norādījumu, ko esam saņēmuši arī Rīgā, jāreķinās un jādomā par solistu-vīriešu sastāva papildināšanu. Šai sakarā ar zināmu sarūģinājumu jādama par mūsu Konservatoriju, kas atkal nav devusi no sava jaunā izlaiduma mūsu teātrim neviena solista-vokālista.

Ar krievu trupa līdztiesu viesizrādēm gatavojas jauniešu uzdevumiem — strādā pie E. Kalmana operetes «Silva» lestudejuma.

Braucēns uz Ļeņingradu izraisījis mūsu kolektīvā radošu pacelumu. Līels gods ir radīt savus sasniegumus tik kompetentiem, ar vislabākajiem mākslas paraugiem pazīstamiem skatītājiem, kāda ir slavenā krievu kultūras centra — Ļeņingradas sabiedrība. Viss kolektīvs izjut dīļu gandarījumu par to, ka mūsu viesizrādes leņingradiešiem atsaucīgi.

Katru brīvo brīdi izmantojam un izmantojam arī turpmāk, lai lepatizos ar Ļeņingradas vēsturiskajām vietām un kultūras vērtību krātuvēm. Mūsu kolektīvs bija ekskursijā uz leģendāro kreiseri «Aurora», apmeklēja Smolniju un citas vēsturiskas vietas, no kurām V. I. Leņins vadīja darbaļaužu revolucionāro cīņu Ļeļajā Oktobrī. Neaizmirstamus iespaidus guvām Ermitāžā, Krievu muzejā. Apbrīno modina daudzie arhitektūras meistardarbi, ar kuriem tik bagāta Ļeņingrada.

Daudz ierosmju Muzikalās komēdijas teātris guvis arī satiekoties ar Ļeņingradas darbaļaudim vairākas rūpnīcas. Paldies draudzības atmosfērā valdīja mūsu koncertos Ļeļajā tekstilrūpnīcā «Krasnoje znamja», leģendārās vēsturiskās slavas apvītājā Kirova vārda nosauktajā rūpnīcā. Šādas tikšanās ar darbaļaudim paredzētas visā viesizrāžu laikā.

Viesizrādes Ļeņingradā ir nozīmīgs notikums mūsu Muzikalās komēdijas teātra dzīvē. Daudzie Ļeņingradā gūtie iespaidi un terosinājumi, tikšanās ar levērojamiem māksliniekiem un ar mākslas entuziastiem-skatītājiem, bez šaubām, labvēlīgi feteķēs mūsu turpmāko radošo darbu.

Izvērs antireligisko propagandu

Republikas kultūras un izglītības lestādēs arvien plašāka vērsas antireligiskā propaganda. Kultūras darbinieku lielā armija kultūras namos, kolchozu, padomju saimniecību, MTS, ciemu klubos un sarkanajos stūrīšos organizē dažādādu pasākumus, lai plaši izskaidrotu pilsētu un lauku darbaļaudim reliģijas reakcionāro būtību un to, ka tiecība reliģijās mājleim īstenībā novirza cilvēku uzmanību no līdzdalības komunisma celtniecībā.

Lai palīdzētu kultūras darbiniekiem izvērst šo lielo un atbildīgo izskaidrošanas darbu, Latvijas PSR Kultūras ministrijas Centrālais lekciju birojs paredzējis šīnī gadā sagatavot un izdot brošūras septiņi lekciju tekstus par antireliģiskiem tematiem, kā, piemēram, «Kristīgo svētku un parāžu izcelšanās», «Vatikāns un katolicisms Imperialisma kalpiņā», «Kas tie fādi sektanti?», «Zinātne un reliģija» un

citi. Bez minētajām brošūrām lekciju birojs sagatavos izvērstus lekciju plānus un metodiskus norādījumus par 6 tematēm. Šo lekciju biroja palīdzību plaši izmantos rajonu lektoru apvienības. Centrālais Valsts vēstures muzejs sagatavo ekspozīcijas, kas attēlo reliģijas reakcionāro būtību latviešu tautas vēsturē. Arī visas bibliotēkas tiks lektārtoti specialī grāmatu stendi ar literatūru par antireliģiskiem jautājumiem.

Latvijas Valsts izdevniecība pedējos divos gados arī izdevusi lielāku skaitu antireliģiskās literatūras izdevumu, bet septembra beigās iznāks vēl divas jaunas brošūras «Reliģija — tautas tenaldīnks» un «Kas ir kristīgā morāle?». Arī nākamajā gadā Latvijas Valsts izdevniecība paredzējusi izdot virkni zinātniski populāru brošūru, stāstu, dzeju, aprakstu par antireliģiskiem tematiem.

Jāuzlabo plaša patēriņa preču mākslinieciskā apdare

Latvijas Padomju mākslinieku savienība bija sapulcējusies mākslinieku no tekstilrūpniecības kombināta «Rīgas audums», tekstilfabrikas «Rekords», porcelāna un fajansa fabrikas, Rīgas modeļu nama, Baltijas modes atelē, Vieglās rūpniecības galvenās pārvaldes, kā arī Silikātu un ķīmiskā tresta pārstāvi. Iai kopīgi ar MS Lietišķās mākslas sekcijas biedriem apspriestu pasākumus plaša patēriņa preču mākslinieciskās apdares uzlabošanai.

Referents Latvijas PSR Mākslas akadēmijas prorektors docents G. Kruglovs pastāstīja par nesēn PSRS Mākslas akadēmijā notikušo lietīškās mākslas mākslinieku konferenci, kā arī analizēja daudzus skērsļus, kas kavē māksliniekiem normāli strādāt. — to vidū: nepiemērotas darba telpas, nepietiekama apgāde ar nepieciešamleim materiāliem, nepilnīga tehniskā procesa pārzināšana, arī tas, ka rūpnīcās darbus neļtīrā uz vietas, ka valrākas fabrikas nedod māksliniekiem t. s. «radošo dienu», lai viņi varētu papildināt savu prasmi un zināšanas, studējot dabu un literatūru.

Pēc plašām pārrunām, ka telcaml izpildīt Valdības un Partijas norādījumus par sadzīves priekšmetu mākslinieciskās apdares uzlabošanu, sanāksme pieņēma rezolūciju, kurā, starp citu, izteikta prasība, ka visādā veidā rūpniecībā strādājošiem māksliniekiem jānosleista darba normas, vairāk mākslinieku jāiesaista rūpnīcu mākslinieciskajās padomēs. Latvijas Padomju mākslinieku savienības Lietīškās mākslas sekcijā jānodibina ciešas saltes ar rūpniecības nodarbinātiem māksliniekiem, sniedzot viņiem konsultācijas, bez tam lērosināts rūpnīcās nodarbinātie māksliniekiem dot vienu brīvu dienu nedēļā jaunrades darbam, kā arī piešķirt radošos komandējumus uz citām republikām utt.

Lai plaša patēriņa preču rūpniecībā radītu mākslinieciski augstvērtīgus priekšmetus, PSRS Padomju mākslinieku savienība 1955. gada pirmajā ceturksnī rīkos Tallinā triju Baltijas republiku kooperatīvi lietīškās mākslas mākslinieku konferenci. Tur vienlaicīgi notiks arī šo republiku lietīškās un tautas mākslas priekšmetu izstāde.

Pedagogu republikaniskā sanāksme

Sinis dienās Rīgā notika Latvijas PSR Kultūras ministrijas sasauktā vidējo specialo mākslas un muzikas mācību lestāžu vadītāju un pedagogu republikaniskā sanāksme.

Sanāksmes dalībnieki noklausījās referātu par 1953./54. mācību gada rezultātiem un uzdevumiem jaunajā mācību gadā. Šogad kultūras ministrijas muzikālās, lietīškās mākslas un citas vidējās mācību lestādēs beiguši 208 cilvēki, no kuriem vairums lestājusies augstskolas savā specialitātē, bet liela daļa sākuši šogad strādāt par skolotājiem. Referenti sīki izlīrāja visus jautājumus, saistītus ar mācību procesa uzlabošanu mākslas vi-

dusskolās, kā arī norādīja uz galvenajiem uzdevumiem skolu sagatavošanā jaunajam mācību gadam. Sanāksmē runāja daudz mācību lestāžu vadītāji un pedagogi, kas dalījās savā darba pieredzē, kā arī izvirzīja daudzus priekšlikumus darba tālākai uzlabošanai. Kultūras ministrijas vidējās specialās mācību lestādes.

Latvijas PSR Kultūras ministrs b. J. Ostrovs norādīja uz pedagogu praktiskājiem uzdevumiem jaunajā mācību gadā, sevišķi pasvītrotot, ka muzikas un mākslas mācību lestāžu pedagogiem nemiltīgi jācēl, sava kvalifikācija un idejiski politiskais līmenis, plašāk jāizvērs kritiskā un paškritika darba.

VISSAVIENĪBAS PADOMJU RAKSTNIEKU II KONGRESU SAGAITOT

Padomāsīm par dzeju

Tuvojas Vissavienības padomju rakstnieku 2. kongress. Līdz šim leģendārajiem dienām iekvienam mūsu literatam būtu jāpiedalās tās lielās pārrunas, kas sakausās visos literatūras žurnālos un laikrakstos. Auglīgai un ražotai vajadzētu tapt ik domai, lai mēs jau laikus pārrunātu visus tos jautājumus, kas apspriestami 2. kongresā un ar kuriem vēl nelielam galā atsevišķi.

Dzejas jautājumu iztirzāšana, protams, ņemams redzamu vietu, it īpaši, uzmanību saistīs dzejnieku pēdējo gadu deva. Mēs zinām visi, ka bija leģenda no šīs devas gaidīt daudz vairāk, kam kvantitatīvi, gan kvalitatīvi, un tāpēc jo dabīgi par dzeju un dzejniekiem esam dzirdējuši bargus kritikas vārdus.

Protams, te nodalīsim nost tādus «kritiķus», kas līdzīgi žurnāla «Novij mir» «kritiķiem» savā priekšā redz tikai nealmei netaisnību, kas vienai vienīgai literāru arumu lauku, kur nav neviena zala zāles stiebele. Arī mūsu literatūrai praksē šis kritizēšanas veids ir ļoti auglīgs izplatīts. Un tie vien šķiet, ka šādi kritizētāji vienā elpas vīlēšanā ledzinuši zemē visu latviešu padomju literatūru, bet jo sevišķi dzeju, jūtas teicami, nepadomājot, vai tas palīdzēja mūsu literatūrai attīstībai. Tāpēc ar gandarījumu varam atzīmēt b. Surkova vārdus, kurus viņš teicis PSRS Padomju rakstnieku savienības valdes prezidija sēdē, apspriežot žurnāla «Novij mir» kritiķu kļūdas: «Mūsu jaunajai literatūrai, mūsu rakstniekiem ir tiesības valdīdīgi lepoties ar savu lielo un grūto laimi — ar to augsto laimi, ka viņi ir cilvēki, kas sākuši jaunu posmu pasaules literatūras vēsturē».

Vaj tas jāsaprot, ka mūsu literatūrā visā visumā un dzejā atsevišķi viss ir kārtībā, ka tā nav kritizējama? Nē. Tā tas nav jāsaprot. Trūkumu ir daudz.

Par latviešu padomju dzeju runājo, daudzāk ir sacīti, ka tā ir pelēcīga, nedabīga, garlaicīga, virspusīga utt. utt., un beigās ir spriedums, ka tāds un tāds dzejnieks nepazīst dzīvi, protams, neko tuvāk par šo domu nepaskaidrojot, kas tiek secināts, ka, autoram ar dzīvi iepazīstoties, t. i., zināmu laiku posmu pavadot val no kolchoznieku vai fabrikas strādnieku vidū, viss būtu kārtībā, dzeja uzlabotos. Domāju, ka tā ir jautājuma viennozīmīgā, jautājuma ir daudz sarežģītāks, tāpēc arī mūsu literatūras vēstures Andrejs Upits savā vēstulē latviešu padomju rakstnieku 3. kongresam vairākkārtīgi lieto terminu — dzīves izprāšana.

Par meistarības trūkumu Andrejs Upits saka: «Tā cēlonis un sakne atrodama rakstnieka un dzejnieka nepilnībā, nepareizā, pat pilnīgi aplama padomju dzīves izprāšanā, pat īstenības izprātnes tukluma un līdz ar to tik daudz vārģu literatūras «ražošanu». Tātad, ja runājam par dzīves pazīšanu, būtu jāietiek skaidrība, ka šī šī terminu saprast, lai tas nepārvērtos par vienkāšu frazi, kuru lietojam vienā un nevienā. Protams, ka vispirms, ja mēs gribam kaut ko rakstīt, mums jābūt skaidrībā par savu pozīciju, par partietisku, mums vienmēr jāatceras, ka esam ideoloģiskās frontes kaujinieki, kuru uzdevums cīnīties par komunisma uzvaru. Tātad nepieciešami orientēties vispareizākajās jautājumos, kas saistīti ar katru rakstnieka pasaules uzskatu, padomju pilsona stāju utt. Viens no galvenajiem faktoriem būs — griba iekļauties dzīvē, griba veidot, vadīt, palīdzēt, lai jo ātrāk «lielais darbs» uz priekšu iet. Domāju, ka bieži vien mūsu dzejniekiem šīs gribas pietrūkst. Līdz ar to dzejoļa ideja tot visai blāva un mīļaina, līdz ar to difāls komunisma celājs šādās vārmās izskatās nabadzīgāks gan izdarības, gan jūtās, viņa naida un mīlestības uzlēmējumi nespēj pārliecināt.

Nav šaubu, ja dzejnieka ideja tik tikko noturas uz kājām, tad ar konkrētā šīs idejas nesēja, lemlēsojums — cilvēks, ar savām domām un jūtām utt. ir attēlots virspusīgi. Līdz ar to dzīves ieteikšana, kaut arī vispusīgi iepazīta, netiek dzejoli izmantota. Tāpēc arī Andrejs Upits jau plemenitāja vēstulē saka: «Rakstniekiem ar visu viņu profesiju jāleaug partijas audzinātās socialistiskās sabiedrības kopība, ne tikai savā spalvas darbā, bet dzīves ikdienā, domās un jūtās, atrodoties visā tajā jutībā, kas auglībai bagātā padomju īstenībā. Tādā īstenībā pilnām leaugšām un dzīvošanām, viņam nenāksies prātā meklēt, ko partija gribētu redzēt viņa mākslas darbā — pati īstenības iekļaušana viņam radīs, aicinās, uzspiedīs to, kas acumirklī tas svarīgākais partijai un pašam rakstniekam, jo tad stāp tiem nekādas starpības nav». Bet, lūk, šī leaugšana socialistiskās sabiedrības kopībā ir rādījies par visai sarežģītu procesu. Vec un vecie aizspriedumi, nīk, māt utt. utt. kā dēles izspriedis apņēn, un nav nemaz tik viegli tos nokārtīt noē. Domāju, ka vēl var atrast dzejniekus, kas savās vārmās saka vienu, bet domāt domā pavisam ko citu. Tāpēc arī socialistiskā realisma estētikas jautājumus, kuros vēl ir daudz nesakaidrību, vēl arvien tuklo dažādi, Domāju, ka ir pareizs tas balais, kas atkānājus laukrakstā «Literaturnaja gazeta», ka bieži vien mūsu dzeja, un ne tikai dzeja vien, no socialistiskā realisma pozīcijām pāriet naturalisma pozīcijās. Vai to nepēdēdā šad un tad laukrakstu un žurnālu slējas iespēstās «fotoietēdās»? Kallī dzīves «noraksti» pārkā bieži lelaudz mūsu dzejas laukā, dzīves fakti nav vispārānāti, nav padarīti par literāriem faktiem, tie nav ledarbīgi, tie nepalīdz dzīvi celt.

Moldavijas rakstnieku kongress

Kišiņevā noslēdzies Moldavijas rakstnieku pirmais kongress. Par moldaviešu padomju literatūras stāvokli un uzdevumiem referēja Moldavijas Padomju rakstnieku savienības valdes priekšsēdētājs Anderja Lupana. Debātes runāja vairāk nekā 30 cilvēku.

Tika atzīmēts, ka pēckāra gados Moldavijas rakstnieki snieguši virkni daiļdarbu, kas izpelnījušies lasītāju atzinību. Sakarā ar kongresu izdotas moldaviešu prozas un dzejas antoloģijas.

V. LUKSS

Un te, ja fedzīnāmies, redzam, ka dzīves pazīšana nav saistīta tikai ar satura, bet gluži tāpat ar formas jautājumiem, ar meistarības jautājumiem. Tieši par to latviešu padomju rakstnieku 3. kongresā runāja b. Melnis. Tieši, ir jārunā arī par atsevišķiem formas jautājumiem — arī par tiem gandrīz neesam runājuši, balidāmies, kaut tikai kāds mūs nesāk saukt par formalistiem. Tāpēc arī literatūrtēorētiskā doma ir aplam kūtra. Cik labi būtu, ja kāds no mums pasēdētu un papēlētu kaut vai pavisam šķietami vienkāšu lietu — kā ledallit dzeju, jo it visur mēs sākam prasīt pēc žanra tīrības. Jo bieži, it īpaši krieviski, mēs lietojam terminu «grāždanskaja lirika», bet kas ir pāreja lirika? Vai tā valrs nebūtu «grāždanskaja»? Tālāk — ja šo terminu mēs atzītu par nevalojamu, kā to pateikt latviski? Pilsoniskā? (Sevišķi labi neskan.) Vārbut labāk jau pazīstamais termins: sabiedriskā lirika? Vārētu jautāt, bet vai tā nav «matu skaidršana»? Ko tas dotu dzejnieka jaunradē? Un tomēr — dzejnieks valrs nerakstītu uz labu laimi, kas uzrakstīties, tas būs. Nav iedomājams nevienš galnieku meistars, kas, pagēmis dējus, ēvels un zāģus, strādās uz labu laimi, sak, kas iznāks, un arī būs labi. Bet literatūrā tas notiek — un ne tikai dzejā vien.

Tālāk, domāju, ka pēdējais laiks mest malā nelīdzīgu manieri runāt savos dzējos par visiem zināmajiem un skaidrām lietām. Šķiet, ka te galvenais, par ko būtu jārunā, tas ir kultūras jautājums. Es nedomāju, ka dzejnieki atpalcē lo vispārējā kultūras līmeņa. Nē! Bet jārunā par to, ka viņi ne par māti tiesu nav arī augstāk pacēlušies, un, lūk, tālāni šī ir visai bēdīga parādība. Jo allaž notiek tā, ka teātri, kad pēc pirmā cēllena dažkārt vienīgi lūgas autors izliekas, ka viņš nezina, kas notikis beigās. Turklāt ne mirkli nedrīkstam aizmirst, ka visas tautas attīstība dienu no dienas iet milzu soļiem uz priekšu. Lūk, izsakoties Gorkija vārdiem, dzejniekam jābūt par šīs tautas, par komunisma celāju, acīm, ausīm un sirdi. Tas ir liels un cildens uzdevums, kas, runājot atklāti, prasa lielu piepili. Bet šo piepili jo bieži nemana. Tā tā viens otrs dzejnieks dzīvo no pantu uz pantu, no alinās uz alinā, no vieniem svētkiem uz otriem, runāt par jaunradī, par personību, protams, tad nekāks.

Dzejnieks M. Lukonins «Literaturnaja gazeta» slēdās par dzeju piebilst, ka esošie dzejnieki top veci, ka maz jaunatnes. To pašu domu mūsu rakstnieku 3. kongresā izteica A. Surkovs. Arī latviešu padomju dzejnieku aktīva vīdējais vecums ir visal solis — ap 40 gadu. Tās tas. Mums jābūt realistiem un jāsaprot, — ko spēji divdesmitgadīgais, to var nespēt piecdesmitgadīgais. Protams, izņemumi ir. No tā secinājums var būt tikai viens — vēl jo lielāku un rūpīgāku vērība jāvelta jauno literatū audzināšanai. Vecākās paaudzes dzejniekiem jāpūlās, lai viņu pieredzi pārņemtu jaunie, turklāt visātrākā laikā.

Ko īsti no jaunajiem dzejniekiem gribētos sagaidīt? Galvenais — lai viņi literatūrā ienāktu ar savu balsi, ar savu rokkrastu, lai viņi nebūtu tikai vecāks paaudzes dzejnieku atkārtotāji. Kā raksta Silazars un Vācietis, tā nav rakstījuši citi — un tas ir labi. Viņiem ir visas dotības augt un izaugt par dzejniekiem, protams, ja viņi netaupīs pūles, ja viņi augs lielām pirmkārt kā cilvēki, kā padomju pilsoņi, kas ar katru asināslāst izjūt mūsu varēnās dzīves pulsu, kas grib atdot visus spēkus šīs dzīves celšanai. Tas ir galvenais. Ja šīs izjūtas nebūs, dzejnieks trūks paša kodola, trūks mērķtiecības, trūks emocionālās iedarbības. Protams, par dzīves pieredzi un izpratni es nemaz nerunāju, tā ir obligāta, turklāt šī daudz vispārīgākā nozīmē, par ko jau runājam augstāk.

Bet kā tad ir ar jauno dzejnieku veidošanos? Jāatzīst tomēr, ka tā ir pārāk gašana. Ir tiesa, laikrakstos un žurnālos bieži vien ir tikai jauno vārdi, bieži vien tie ir pārstāvēti ar visai atzīstamiem dzejoliem — un tomēr viņu attīstība nav apmierinoša, viņu deva nav stabila. Domāju, vislielākā nelaime ir — agrā profesionalizācija. Daži pat nepabēdī vidusskolu un jau sāk «brīvmākslinieka» gaitas, kas neglābjami noved val no haluras slīksņos, vai arī pie citādām nelaimēm un apēkuma. Ne Rakstnieku savienība, ne citas organizācijas nav pratušas jāunlešos no šīm kļūmīgajām gaitām atūrēt. Zēl...

Kāds tad varētu būt secinājums par mūsu dzejas rādītēnu? Vai galīgs pesimisms? Domāju, ka nē! Domāju, ka vecāks paaudze, neraugoties uz savu solīdo gadu nastu, var un tai jāvar savu darbu padarīt ražīgāku. Kā gan citādi lai mēs attaisnojāmies savas profesijas priekšā, kā lai atrunājamies, ja mūs sauc par dzejniekiem? Bet tas nav galvenais — galvenais ir tas, ka tu esi socialistiskās zemes pilsonis, ka tu esi ideoloģiskās frontes karavīrs. Bet, ja karavīrs atstāj savu posteni vai arī laiski pilda savu pienākumu, tad tas nav padomju pilsona cīnīšanās. Un te vainīgi esam visi. Pārāk legrīstam sīkumos, nodarbojamies ar visu ko, bet tikai ne ar savu tiešo darbu — daiļradi.

Biedri dzejnieki, pārskatīsim savā darbā pānus un visas tukšās vietas apzīdīsim ar jauniem dzejoliem, kas apzēdīdām mūsu varonīgos komunisma celājus, kā to māca mūsu partija.

Kongresa dalībnieki atzīmēja arī nopietnus trūkumus moldaviešu rakstnieku daiļradē. Atsevišķu rakstnieku darbi neatspoguļo mūsu bagāto īstenību. Stipri atpalcē moldaviešu literatūras pētnieciība.

Kongresa darbā piedalījās Ukrainas, Baltkrievijas, Gruzijas, Latvijas, Armēnijas, Jakutijas un citu Padomju Savienības republiku literatū delegācijas, kā arī PSRS Padomju rakstnieku savienības delegācija ar A. Sofronovu priekšgalā.

Ukrainu rakstnieki kongresa priekšvakarā

Padomju Ukrainas rakstnieki gatavojas diviem svarīgiem notikumiem literatūras laukā: Ukrainas Padomju rakstnieku savienības III kongresam un Vissavienības padomju rakstnieku II kongresam.

Sarunā ar TASS korespondentu Ukrainas Padomju rakstnieku savienības valdes priekšsēdētājs M. Bažans pastāstīja:

Sešos gadus, kas pagājuši pēc otrā republikāniskā kongresa, Padomju Ukrainas rakstnieki guvuši ievērojamus radošus panākumus, devuši vairākus darbus, kuras tauta labi uzņēmusi. Mūsu literatūras galvenais varonis ir padomju cilvēks — darba rūķis, pasaule pirmās socialistiskās sabiedrības celājs. Pēdējā laikā lasītājs iepazītināts iemēljošs padomju cilvēku epilgots tēlus A. Korneičuka lūgās «Makars Dubrava» un «Irbenāju bīrtala», V. Sobko stāstā «Gaisā līsmas», J. Baša — «Kvēlās jūtās», B. Palijčuka poemā «Jaunā Kachovka». Brīnīgi ir atcheodu lauku cilvēki ar mīlestību atceļo A. Mališko poemā «Tas bija rītausma». J. Popovkina romanā «Rubapuku gimeņe», M. Steļmacha — «Dīzenā sēlme».

Ukrainu padomju rakstnieki pēdējos gados sacerējuši vairākus darbus, kas, balstoties uz mūsdienu vai uz vēsturiskās pagātnes materiāliem, parāda un atmasko negēlīgos melus, ko paūz buržuāziskā nacionālistiskā teorija, kas vērstā uz to, lai viltootu un izkropotu vēsturisko patiesību par lileās krievu un ukraiņu tautas mūlgo brālību un draudzību.

No 1949. līdz 1954. gadam izdots diezgan daudz grāmatu, ko uzrakstījuši ukraiņu un Padomju Ukrainas krievu rakstnieki: vairāk nekā 150 romanu un stāstu, ap 200 stāstu un aprakstu krājumu, 350 dzejoļu krājumu, 60 dramatisku darbu. Literatū

Par pozitīvo varoni baltkrievu padomju literatūrā

15. septembrī sāksies Baltkrievijas padomju rakstnieku III kongress. Baltkrievu laikrakstos un žurnālu slēdās jau vairākus mēnešus turpinās plašas principiālas pārrunas par baltkrievu literatūru, par tās panākumiem un neveiksmēm, par tās svarīgākajiem uzdevumiem. Tajā pašā laikā rakstu autori aizvien biežāk parāda radošu pieeju arī literatūras teorijas jautājumos, it īpaši izsakoties par vienu no visnozīmīgākajām socialistiskā realisma mākslas problēmām — par pozitīvo varoņa problēmu.

Nevar teikt, ka problēma par pozitīvo varoni būtu jauna baltkrievu literatūrā. Pozitīvais varonis vienmēr ir bijis baltkrievu padomju prozāli, dzejnieku un dramaturģu uzmanības centrā. Tam pierādījums ir J. Kolasa, A. Kuļesova, K. Krapivas, J. Brīļa, I. Semjākina, P. Brovka, M. Lipkova, T. Hodkevīča un daudzu citu rakstnieku darbi. Viņu darbos notēlots viens vai otrs svarīgs posms baltkrievu tautas dzīvē, realizēto dieņos saimniecības un kultūras celtniecības plānus. Tajos parādīta padomju cilvēku garīgā seja, pausti un apliecināti augstie komunisticie ideāli, par kuriem šīs cilvēki pašizlīdzīgi cīnās. Un baltkrievu padomju rakstnieku pozitīvie varoņi ne meklē vieglas veiksmes, klusu, mierīgu dzīvi, bet — drosmīgi, neatlaidīgi pārvār visas grūtības un šķēršļus, iet aizvien uz priekšu.

Un tomēr, neraugoties uz baltkrievu padomju literatūras lielajiem sasniegumiem šajā laukā, rakstnieku un lasītāju vidū vērojamas zināmas bažas par pozitīvo varoni baltkrievu literatūrā pašā pēdējā laikā. Lielā mērā šīs bažas izskaidrojamas ar to, ka pozitīvie varoņi A. Makajonka, B. Poleška, A. Kučera, A. Movzona lūgās daudzu ko pazuudējuši salīdzinot ar agrāko dramaturģisko darbu labākajiem tēliem. Tie valrs neizceļas ar tik lielu uzbūruma enerģiju un aktivitāti dzīvē, kāda piemēta agrāk uzrakstīto labāko liugu varoņiem. Vārētu pat teikt, ka pēdējā laikā uzrakstīto liugu varoņi drīzāk ir vispārējāmu patiesību un pareizu direktīvu pāudēji un izplatītāji.

Visa tā vidū, ko dažādi autori teikuši par pozitīvo varoņa problēmu baltkrievu literatūrā, visnozīmīgākie ir literatūras kritiķu G. Sčerbatova un M. Barstoka, kā arī M. Modeļa raksti laikrakstā «Literatūra i mastactva» slēdās.

G. Sčerbatovs, atsaucdamies uz M. Gorkija vārdiem par to, ka rakstniekam, balstoties uz plašu īstenības pazīšanu, ir tiesības «papildināt doto ar iespējamo un vēlamo», ka «socialistiskā realisma mākslat ir tiesības pārspiēt — «piedo māt klāt» (vēstule A. Sčerbakovam), apgalvo, ka rakstnieka panākumi vai neveiksmes ir atkarīgi galvenokārt no viena faktora — no prasmes pārspiēt varoņa pozitīvās un negatīvās īpašības. Tūdāt pat viņš gan piemētna, ka «pārspiēt — tas nenozīmē izdomāt», ka tas nozīmē vienīgi sarežģīt un parādīt «iespējamo un vēlamo», balstoties uz dziļu īstenības pazīšanu, pamatojoties uz dzīves rādīšanu tās nepārtrauktajā attīstībā.

Analizēdams, izētot no šīm pozīcijām, piemēram, M. Posledoviča romāna «Gaisma par Lipseku» galvenā varoņa — kolchoza priekšsēdētāja Demida Siča tēlu, G. Sčerbatovs pārmet autoram to, ka viņš «nav izmantojis tiesības pārspiēt varoņa pozitīvās īpašības», nēesot centies «iespējami pilnīgāk, iespējami skaidrāk atklāt tieši sava varoņa pozitīvās īpašības, parādīt tās tā, lai šīs īpašības kļūtu par atdarināšanas objektu... Rakstnieks acīm redzot bija ļoti aizrauties ar varoņa prototipu, vienu no republikas kolchozu priekšsēdētājiem, un nespēja plaši vispārināt daudzās izcilās mūsu labākādu īpašības. Tēls iznācis mazāk nozīmīgs, autors nav papildinājis redzēto ar iespējamo un vēlamo, nav piepildījis tā dzīvi ar dieņu pilsonisku patus».

Pamatojot savu domu, G. Sčerbatovs norāda, ka, stāties pie sava kolchoza saimniecības atjaunošanas pēckāra laikā, Demida Siča — viirs ar dzēles gribu — visā romanā neko citu nedara, kā vien neatlaidīgi cīnās par nospraustās programmas realizāciju un beigu beigās panāk vēlamos rezultātus. «Bet kas tad notiek tālāk — jautā kritiķis. — Kad ir D. Siča tālākie mērķi? Tas nav skaidrs, jo Posledovičs nesniedz atbildi uz šo jautā

vidū sastopami jauni vārdi. Šā gada pirmajā pusē vien Ukrainas teātri ir uzveduši vairāk nekā 10 jauno autoru lugas.

Cipā par patiesu mūsu literatūras partietiskumu, par socialistiskā realisma principu tālāku nostiprināšanu ievērojamu vietu ņem padomju kritika. Mūsu literatūras zinātnieku panākums ir tas, ka iznācis «Ukrainu literatūras vēstures» pirmais sējums.

Nopietns trūkums, kas raksturīgs daudzu rakstnieku darbiem par mūsdienu tematiku, ir neprasme skaidri saskatīt un patiesi attēlot cilvēku darba procesu. Pilnvērtīgu un dziļu padomju cilvēku tēlu izveidošanu stipri traucējuši pazīstamā «bezkonfliktu teorija».

No otras puses, daži liugu sacerētāji, it kā cīnīdamies pret «bezkonfliktu teoriju», savos darbos rupji izkroplo padomju īstenību, tēlo to kā arenu, kur pilnīgi netraucēti var rīkoties viedā bieži un zagli, pašlabuma meklētāji un lērāvēji, nēesotot padomju sabiedrības pretsparu. Padomju tauta sekmīgi cīnās pret pagātnes paliekām. Pret tām savi triecieni jāvērs arī literatūrā, spilgti un patiesīgi parādot padomju tautas cipu par visa tā izrāvēšanu, kas bremzē mūsu virzīšanos uz priekšu.

Padomju Ukrainas rakstnieki, cieši saķīvušies ap mīloto Komunistisko partiju, komunisticās celtniecības grandiozo perspektīvu ledmēdrot, apbrūnoti ar lielu pieredzi cipā par literatūras partietiskumu, par socialistiskā realisma literatūru, tā sagatavoies savam trešajam kongresam, lai PSRS rakstnieku otrajā kongresā cietīgi dotu pārskatu savai socialistiskajai dzimtenī par lileās ukraiņu tautas literatūru.

«Bet tas nozīmē, ka rakstnieks nav ieskatījies nākotnē pat 5—7 gadus uz priekšu», — saka G. Sčerbatovs. — Ja viņš būtu to izdarījis, tad būtu saskatījis visas lauksaimniecības pārveidošanas uz industrializācijas bāzes, būtu saskatījis MTS jauno, izšķirīgu nozīmi.» Tas nozīmē, ka autors, pēc G. Sčerbatova domām, nav «izdomājis līdz galam» varoņa tēlu, nav devis konkrētu saturu viņa sapņiem par nākotni.

Tikpat bargu vērtējumu kritiķis sniedz arī par A. Stachoviča romāna «Plašie apvārņi» un I. Semjākina romāna «Istajā laikā» varoņiem. Plašāka skatījuma trūkums, tēlu nepietiekama nozīmība un vienpusība, pēc G. Sčerbatova domām, ir raksturīga parādība arī citos baltkrievu pēckāra literatūras darbos. Viscaur viņš saskata autoru nepietiekamu prasmi «papildināt doto ar iespējamo un vēlamo», paredzēt, pārspiēt.

M. Barstoks, apskatot jautājumu par pozitīvo varoni, saskata G. Sčerbatova rakstos nepietiekamu ledzīlānānos Gorkija mācību par socialistiskā realisma, «tendenci atzīt tikai divas krāsas varoņu noteļošana — melno un balto». Kritiķis norāda: «Nevar taču prasīt no rakstniekiem, lai visi viņu pozitīvie tēli būtu ideāli tēli, kaut kādas rakstura augstākās normas». M. Barstoks savukārt uzskata, ka pozitīvā varoņa noteļošana «patiesus panākumus gūst tas rakstnieks, kas cenšas iespējami vairāk individuāliēt raksturus darbības, psihes un intelekta plāksnē, varoņu emocionālās, gara pasaules laukā». Turklāt viņš uzsvē, ka individuālajam, neatkārtotajam, kas ir ikvienā cilvēkā, organiskai jāapvienojas ar vispārējo, kas raksturīgs mūsu laikmeta cilvēkiem vispār. Sabiedriskās dzīves likumības izpaužas konkrētu cilvēku raksturos.

«Bet cilvēku ar viņa individuālo pasauli neizsēdē no principa, ne ražošanas procesi. Viņš pakāpeniski izaug par psiholoģisku tipu ar tikai viņam vienam raksturīgām domām, vārdiem, dvēselas kustībām».

Analizēdams no sava viedokļa tos pašus M. Posledoviča un A. Stachoviča romānus, M. Barstoks pārmet autoriem, ka tiem pietrūkst prasmes apvienot viņu pozitīvajos varoņos vispārējo un individuālo — un ka tāpēc šie varoņi padarīti garīgā ziņā nabagāki. Tajā pašā laikā kritiķis norāda kā uz paraugu, kur autori veiksmīgi pratuši parādīt sociālo ar emocionālo starmniecību, uz I. Gramoviča stāstu «Dārgais akmeņš» un J. Brīļa stāstu «Gaļa», kur, piemēram, piecpadsmit gadu vecā mūrniekmāceklja Aļoša tēls izaug par lielu sociālu tēlu, kad tas, rādot uz jauno namu, ar lepnumu saka meiteņepusaudzei: «Tas ir mans nams... mēs to celām».

M. Modelis sīki aplūko pozitīvā varoņa tēlu baltkrievu dramaturģijā. Pēc viņa domām, baltkrievu padomju dramaturģi «vislielākos panākumus pozitīvā varoņa radīšanā guva tad, kad viņi, balstīdamies uz klasiskajām tradīcijām (it īpaši uz J. Kupala un J. Kolasa tradīcijām), no stādīja cilvēku asa dramatiska konflikta apstākļos, pārliecinot atklāja viņa intelektuālo un morālo pārkāumu, salīdzinot ar ļaudīm, pret kuriem varonis sasprindzināti cīnās». Šīs cīlēdās tradīcijas ir sevišķi raksturīgas K. Krapivas dramaturģijā. Viņš sniedz atbildi arī uz jautājumu par pozitīvā varoņa tēla saasināšanu.

K. Krapiva, veldojot pozitīvo varoni, neizmanto hiperbolizācijas paņēmienus, kas ir raksturīgi viņa negatīvo varoņu izveidē. Tēla saasinājumu viņš panāk, izceļot tā pozitīvās īpašības. Rakstnieks to saasnied, dodot ļoti dziļu un izteiksmīgu varoņa portretisko raksturojumu, visai pilnīgi un precīzi atklājot viņa gara pasauli. Izvairīdamies no schematicisma, K. Krapiva izceļ vienīgi tās cilvēku īpatnības, kas visspilgtāk izsaka galveno tēlu.

Sim K. Krapivas tradīcijām pozitīvā varoņa tēla radīšanas laukā bijusi ražena ietekme citu baltkrievu padomju dramaturģu daiļradē, tajā skaitā arī A. Movzona daiļradē (lūgā «Konstantīns Zaslonovs»). Mūsdienu baltkrievu padomju literatūras stāvokļa plaša un vispusīga apspēšana Baltkrievijas padomju rakstnieku III kongresā palīdzēs pārvārtēt trūkumus pozitīvā varoņa tēla radīšanā.

V. Pļūjevska

Viena darba darītāji

Daži iespaidi Uzbekijas padomju rakstnieku III kongresā

Uzbekijas PSR Augstākās Padomes sežu zālē atgādina teiksmainu austrumnieku pili. Smudras kolonas kā rotādamās balsta krāspos griestus, kas pacelti vairākstāvu mājas augstumā. Tos un sienu augstādas kā visamalkākās mežģines klāj bagātīgi rotājumi — uzbeķu akmeņķu meistaru patiesi apbrīnošanas cīnīgās darbs. Lai paglābotos no saules tveļējotājiem stariem, logu šai milzu telpā maz un tie paši atrodas kaut kur augstu virs galvas abos sānos. Ar gaļso telpas pamatoni lieliski harmonē smagi sarkana samta priekšrādi pie durvim un logiem. Bez trokšņa strādā speciģi moderni ventilatori, dzidami tuvāksēdētājiem sejas svaigā gaisa strūklās. Bet ar to visu ir tāda sajūta, it kā tu, cilvēks, uz vietas sēdēdams, pamazām kustu.

Šai telpā laikā no 10. līdz 12. augustam notika Uzbekijas Padomju rakstnieku savienības III kongress, kurā piedalījās arī mūsu republikas rakstnieku delegācija. Apmēram desmit dienas, pavadītas saulainajā Uzbekijā, deva tik daudz nealzmirstamu iespaidu, ka gribas tajos dalīties arī ar laikraksta «Literatūra un Māksla» lasītājiem.

Uzbeku padomju literatūra, tāpat kā citu Vidusāzijas tautu literatūra, ir tiešām ārkārtīgi interesanta parādība mūsu literatūrā brālīgajā saimē. Ja, piemēram, pirms vairāk nekā pieci simti gadiem uzbeķu tauta jau deva cilvēcei tad dzejas mākslas milzeni kā Ališers Navojs un šai nozīmē uzbeķu literatūra var atskatīties uz gadsimtiem ilgām tradīcijām, tad proza un dramaturģija uzbeķu literatūrā ir jau padomju varas aukļējums. Kā lasījām vietējā presē publicētajos rakstos un dzirdējām kongresā teiktajās runās, tad socialistiskā realisma proza uzbeķu padomju literatūrā savus sākumus meklē laika posmā ap Uzbekijas padomju rakstnieku savienības II kongresu, kas notika pirms 15 gadiem. Tagad kā proza, tā arī dramaturģija kļuvušas par vadošām nozārem uzbeķu tautas literatūrā un izšķiroša nozīmē šai ziņā te bijusi lielajam Tēvijai karam, visas tautas pašizlīdzīgajai cīņai kā fronte, tā arī aizmugurē. Tādā kārtā uzbeķu padomju literatūrā līdzās asai cipai pret savu laiku pārdzīvojušiem priekšstatiem un gadsimtus veciem ieradumiem vērojām nepieredzēti strauju tēlū literatūras nozaru un žanru attīstību, kuru mōžā apriņķī tikai pašī pirmie gadu desmiti. Kā vienā, tā arī otra novadē tie gūti brīnīgi panākumi, kas apliecinā uzbeķu padomju literatūras strauju izaugsmi.

To dzirdot no kongresa tribīnēs, par to lasot kongresam veltītajos preses rakstos, rodas dziļa nozēla, ka mēs samērā tik vāji pazīstam šo reti interesanto literatūru. Tas, piemēram, ir fakts, ka Gorkija vārdā nosauktā Literatūras Institūta Neklatienes nodalē, kur tāpat gatavo literatūru ar augstāko speciālo izglītību, nav iespējams noklausīties kursu par Vidusāzijas tautu padomju literatūru un tādā priekšmetā apgūšana nav paredzēta arī mācību plānos. Tāpat rodas jautājums, kur lai sistematizētā veldā to pašu apgūst jaunie literatūras zinātnieki, kuras gatavo mūsu republikas augstākās mācību iestādes?

Uzbekijas Padomju rakstnieku savienības III kongress deva nesagraujamu paliecību, ka izdevniecībām, presē, grāmatu tirdzniecības organizācijām, mācību literatūrdziedniecības visiem literatūras draugiem daudz plašākas iespējas iepazīties ar svarīgākajām parādībām citu brālīgo padomju tautu literatūrās, nekā tas bijis līdz šim. Mūsu diēnās, piemēram, nav iedomājams literatūras draugs un pazīnējs, kas nezinātu Padomju Uzbekijas ievērojamāko rakstnieku, tadū kā Staļina premijas laureātu Aibeka, Kachara un Gafura Guļama, kā arī Uļguna, Rašidova, Zulfiņas, Jašena, Mirmuchšina un daudzu citu labākos darbus, nebūtu lietas kursā par tām problēmām, pie kuru atrisināšanas strādā mūsu darbā biedri tālajā Uzbekijā. Pašlaik viņi guvuši patiesām krietnūs panākumus cipā pret buržuāziskā nacionālisma izpausmēm, interesanti risina jautājumus par socialistiskā satura un nacionālās formas savstarpējām likumsakarībām, atraduši ne vienu vien lemesu neveiksmēm pozitīvā varoņa tēla atklāsmē. Uzbeķu biedru pieredze katrā ziņā var būt ļoti noderīga līdzīgu problēmu pārelā atrisinājumā arī mūsu republikas apstākļos.

Par cik tieši pēdējā laikā Latvijas Padomju rakstnieku savienībā izvērsusies samērā dzīva domu apmaiņa par to, kur sakopjās kaites un trūkumi, kas pozitīvā varoņa tēla atrodami mūsu rakstnieku darbos, būs viet

